

JULKAISTU NUMEROSSA [3/2021](#)

TEEMAT

Apteekkipalveluiden saatavuus ja saavutettavuus Suomessa

Leena Reinikainen, Antti Hyvärinen / Kirjoitettu 1.9.2021 / Julkaistu 17.9.2021

© GettyImages/MrRuj

Vaikka apteekkipalveluita on saatavilla maankattavasti, voivat palvelut kuitenkin olla palveluiden käyttäjän näkökulmasta vaikeasti saavutettavia. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, jos aukioloajat eivät kohtaa kuluttajan tarvetta tai apteekki sijaitsee kaukana palvelun käyttäjästä. Yhtenä tehtävänään Fimea varmistaa lääkkeiden maanlaajuista saatavuutta ja apteekkiverkoston kattavuutta.

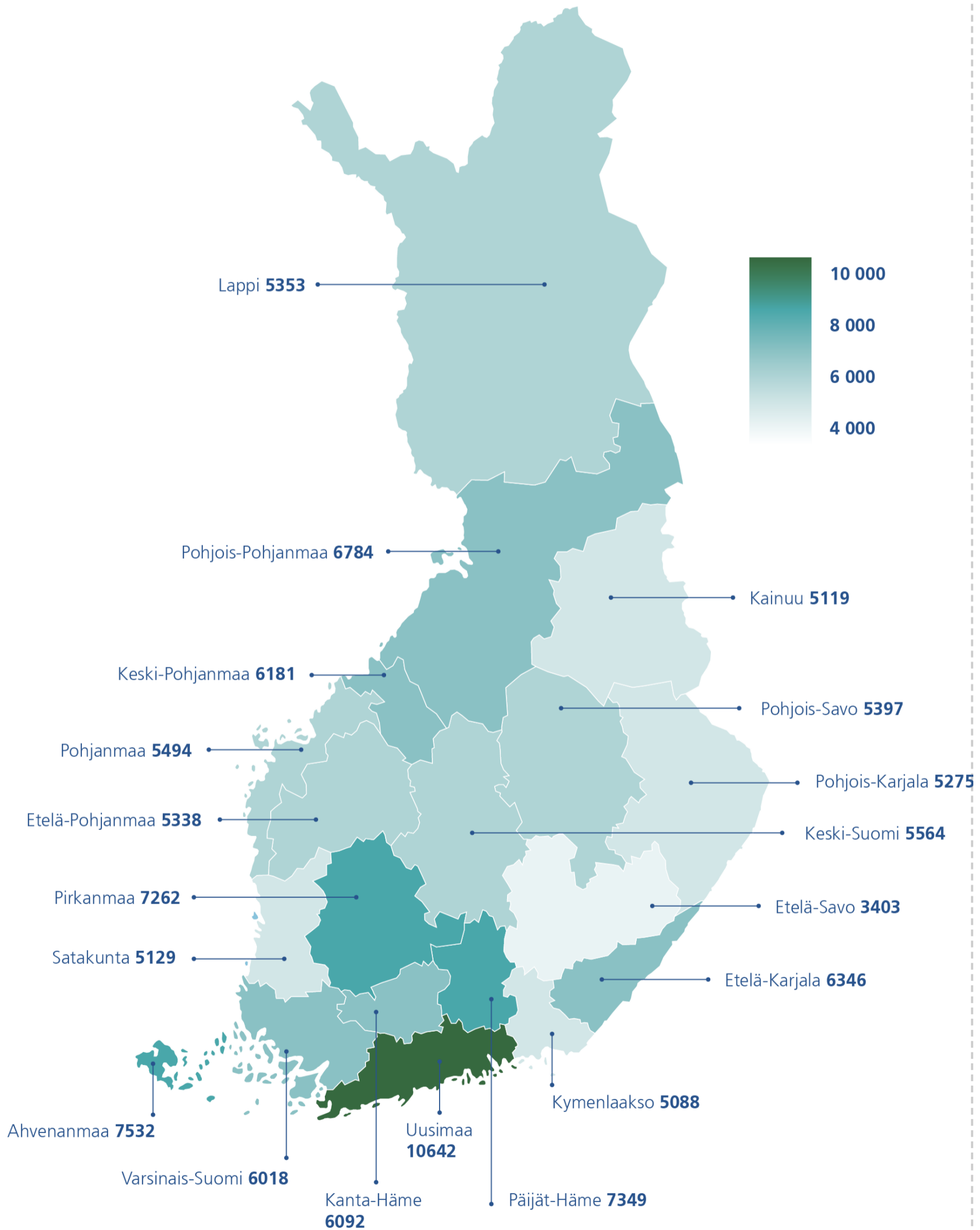
Vuonna 2020 Suomessa oli 626 toiminnassa olevaa apteekkiä, mukaan lukien Helsingin yliopiston apteekki ja Itä-Suomen yliopiston apteekki. Sivuapteekkeja oli yhteensä 192, joista Helsingin yliopiston sivuapteekkeja oli 16. Kaiken kaikkiaan vuoden lopussa toiminnassa oli 818 apteekkitoimipistettä. Lisäksi apteekkeilla oli 123 palvelupistettä, jotka turvasivat apteekkipalveluiden ja lääkkeiden saatavuutta alueilla, joissa ei ollut toimintaedellytyksiä varsinaiselle apteekille.

Vuonna 2020 apteekkeista 143 tarjosi myös verkkopalvelua. Verkkopalvelun tarjoajien määrä on kasvanut pandemian aikana. Tällä hetkellä verkkopalvelutoimintaa on yli 200 apteekilla erilaisten verkkokauppa- ja etämyyntisovellusten kautta.

Miten maankattava apteekkiverkko tällä hetkellä on?

Suomessa oli vuonna 2020 keskimäärin 6 765 asukasta yhtä pää- tai sivuapteekkia kohti (kuvio 1). Apteekkitiheys vaihtelee kuitenkin maakunnittain. Apteekkeja oli väestömäärään suhteutettuna eniten Etelä-Savossa, jossa yhtä apteekkitoimipistettä kohti oli noin 3 400 asukasta. Vähiten apteekkeja oli Uudellamaalla, jossa oli 10 642 asukasta yhtä apteekkitoimipistettä kohti.

Kuvio 1. Asukkaiden lukumäärä apteekkia kohti (apteekkitiheys) maakunnittain 2020. Apteekkitiheyden laskennan pohjana tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005–2021 (väestötieto) ja Fimean rekisterit (apteekkien lukumäärä).

[Kuva 1 saavutettavassa pdf-tiedostossa.](#)

Suomessa on vain kolme sellaista kuntaa, jossa ei ole ollenkaan lääkkeiden myyntipistettä: apteekkia, sivuapteekkia tai palvelupistettä. Kunnat sijaitsevat Ahvenanmaalla ja etäisyys näiden kolmen kunnan keskustaajamasta lähimpään apteekkiin on alle kymmenen kilometriä.

Maakuntakohtainen väestöön suhteutettu apteekkitiheys on säilynyt hyvin samankaltaisena vuosina 2017–2020 (**kuvio 1**). Tämä johtuu siitä, että samanaikaisesti, kun uusia apteekkeja on perustettu 30, niistä vain 13 on aloittanut toimintansa. Lisäksi kyseisenä aikana kuusi apteekkia on suljettu. Väestönkehityksessä ei myöskään ole ehtinyt tapahtua merkittäviä muutoksia näin lyhyen tarkastelujakson aikana.

Maakuntien sisällä oli havaittavissa kuitenkin kuntakohtaisia eroja. Esimerkiksi Uudellamaalla Espoossa yhtä apteekkia kohti oli vuoden 2020 lopussa noin 26 600 asukasta, kun taas reilun 2 600 asukkaan Lapinjärvellä oli yksi apteekki. Espooseen on viime vuosina perustettu useita uusia apteekkeja, mutta näiden avaaminen on viivästynyt pitkien valitusprosessien takia.

Onko pandemialla ollut vaikutusta apteekkien aukioloaikoihin?

Yksityiset apteekit ja niiden sivuapteekit olivat avoinna keskimäärin 54 tuntia viikossa vuonna 2020. Kolme neljäsosaa apteekkeista oli avoinna lauantaisin (keskimäärin 6,5 tuntia) ja noin 30 prosenttia apteekkeista oli avoinna myös sunnuntaisin (keskimäärin 5,5 tuntia).

Yksityisten pääapteekkien aukiolot olivat pääsääntöisesti laajemmat kuin sivuapteekkien aukiolot, sillä pääapteekit olivat avoinna keskimäärin 58 tuntia viikossa ja sivuapteekit puolestaan keskimäärin 37 tuntia viikossa. Tämä on perusteltua, sillä sivuapteekit ovat pääsääntöisesti pienempiä toimintayksiköitä kuin pääapteekit. Kaupunkimaisissa kunnissa sijaitsevien apteekkien aukioloajat ovat laajemmat kuin maaseutumaisissa kunnissa sijaitsevien apteekkien aukioloajat.

Vuoteen 2019 verrattuna yksityisten apteekkien keskimääräiset aukioloajat olivat pysyneet hyvin samanlaisina vuonna 2020 pandemiasta huolimatta. Pääapteekkien aukioloajoissa oli kuitenkin vaihtelua, sillä lähes 15 prosenttia apteekkeista oli supistanut aukioloaikojaan keskimäärin reilulla 7 tunnilla viikossa vuonna 2020. Vastaavasti 18 prosenttia apteekkeista oli laajentanut aukioloaikojaan keskimäärin lähes 7 tunnilla viikossa. Noin 70 prosenttia apteekkeista oli säilyttänyt aukioloajat ennallaan edelliseen vuoteen verrattuna.

Etäisyys lähimpään apteekkiin

Apteekkipalveluiden saatavuuteen ja saavutettavuuteen vaikuttaa myös etäisyys lähimpään apteekkiin. Aivan kuten apteekkitiheydessä, myös apteekin sijaintia ja etäisyyksiä tarkasteltaessa on havaittavissa maakunta- ja kuntakohtaisia eroja.

Esimerkiksi Uudellamaalla matka-aika lähimpään apteekkiin kesti keskimäärin 5,2 minuuttia vuonna 2018. Pisin keskimääräinen matka-aika lähimpään apteekkiin oli Lapissa, noin 10,3 minuuttia. Kuntatasolla tarkasteltuna matka-aika lähimpään apteekkiin oli keskimäärin 8,5 minuuttia. Kaskisilla lähin apteekki oli keskimäärin kahden minuutin ajomatkan päässä, kun taas Enontekiöllä matka-aika oli keskimäärin 31,7 minuuttia. Keskimääräiset matka-ajat oli arvioitu matkustettaessa henkilöautolla tieverkkoa pitkin niin, ettei kunnan tai maakunnan rajoja ylitetä.

Väestön etäisyys lähimpään avoinna olevaan apteekkiin vaihtelee myös viikonpäivän ja vuorokauden ajan mukaan. Arkisin kello 16 lähes 80 prosenttia väestöstä asuu alle kolmen kilometrin päässä lähimmästä avoinna olevasta apteekista. Lauantaisin vastaavaan aikaan enää 47 prosenttia ja sunnuntaisin noin 40

prosenttia väestöstä asuu alle kolmen kilometrin etäisyydellä avoimena olevasta apteekista. Suurten kaupunkien läheisyydessä etäisyydet lähimpään apteekkiin ovat keskimäärin lyhyemmät kuin muualla Suomessa.

Apteekkien verkko- ja etäpalvelut parantavat lääkkeiden ja apteekkipalveluiden saatavuutta

Apteekkien verkkopalvelut täydentävät kivijalka-apteekkien tarjoamia palveluita ja apteekkiverkoston kattavuutta. Noin kolmanneksella suomalaisista apteekeista oli verkkopalvelutoimintaa erilaisten verkkokauppa- ja etämyyntisovellusten kautta vuoden 2020 lopussa.

Lähes 60 prosenttia verkkopalvelua tarjoavista apteekeista sijaitsee kaupunkimaisessa kunnassa. Kaupunkimaisissa kunnissa sijaitsevien apteekkien ja niiden tarjoamien verkkopalvelujen aukioloajat ovat laajemmat kuin taajaan asutuissa tai maaseutumaisissa kunnissa sijaitsevien apteekkien aukioloajat.

Apteekkien verkkopalvelussa myytäviin lääkkeisiin sovelletaan samoja periaatteita kuin muuhunkin lääkemyyntiin. Tästä syystä lääkkeiden etämyynnissä on joitakin lisävelvoitteita ja -rajoitteita muun muassa lääkkeiden kuljetukseen, lääkeneuvontaan ja tietoturvaan liittyen. Esimerkiksi lääkeneuvonnan antaminen on sidoksissa apteekin aukioloon ja farmasian ammattilaisen läsnäoloon, sillä lääkeneuvonta tulee antaa ennen lääketilauksen lähettämistä.

Lääkkeiden myynti apteekkien verkkopalvelun kautta näyttää olevan kasvusuunnassa. Kasvua on ennustettu jo useamman vuoden ajan, mutta pandemia on lisännyt merkittävästi sekä apteekkien verkkopalvelun tarjoajien määrää että etäpalveluiden kysyntää.

Väestön kokemus apteekkipalveluiden saatavuudesta ja saavutettavuudesta

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimean toteuttamassa lääkebarometrissä selvitetään joka toinen vuosi väestön kokemuksia apteekkipalveluiden saatavuudesta ja saavutettavuudesta.

Vuonna 2019 toteutetun verkkokyselyn perusteella noin 95 prosenttia lääkkeiden käyttäjistä koki, että apteekkeja on riittävän lähellä, jotta lääkkeitä saa vaivattomasti. Noin kuusi prosenttia kyselyyn vastanneista puolestaan koki, että lääkkeiden hankinta oli vaikeaa vähäisten ostopaikkojen vuoksi. Vajaa 80 prosenttia kyselyyn vastanneista oli ollut usein tilanteessa, jossa olisi tarvinnut lääkettä, mutta apteekki oli ollut kiinni. Väestökyselyn tuloksissa on otettu huomioon sellaiset vastaukset, joissa kyselyyn vastaaja on ollut täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämästä.

Seuraava väestökysely toteutetaan syksyllä 2021, jolloin saadaan tarkempaa tietoa esimerkiksi siitä, onko pandemialla ollut vaikutusta väestön kokemuksiin apteekkipalveluiden saatavuudesta ja saavutettavuudesta.

Lue myös

[Uusia apteekkeja perustettu lähes 40 – perustamisselvitys jatkuu](#)

[Avoapteekit ottaneet tukevan jalansijan sairaaloiden yhteydessä](#)

Leena Reinikainen

Proviisori

Kehittämissuunnittelija, Fimea

Antti Hyvärinen

MMT, VTM

Lääketaloustieteilijä, Fimea

Tilaa

LISÄÄ AIHEESTA

[Huumausainevalvonnalla edistetään terveyttä ja hyvinvointia](#)

[Kun kipu ei lopu – kipulääkärin matkassa Kambodžassa](#)

